

Til Gaza med kunstterapi

Spørsmålene surrer i hodet, hvordan vil vi bli tatt imot? Slipper vi inn av det israelske militæret som kontrollerer grenseovergangen? Får vi gjennomført vårt seminar?

TEKST:

Steffen Rostock Svendsen

PUBLISERT 31. januar 2007

CHECKPOINT QUALANDIA: Palestinere på vei hjem til Jerusalem etter jobbdag i Ramallah. Her må de daglig vente opptil flere timer, enten de skal til og fra jobb, skole eller sykehus.

Foto: Christiane Kolberg

I drosjen fra Jerusalem til Gaza kommer uroen. Hva venter oss? Gaza er under enda mer press og er mer isolert etter den internasjonale politiske og økonomiske boikotten av den palestinske regjeringen, og etter Israels «Operasjon sommerregn»: Siden 25. juni er over 300 palestinere drept, 61 av dem er barn og over halvparten sivile.

«Besøket viser at noen bryr seg. Å miste håpet er vårt folks verste fiende»»

Gazas ordfører dr. Madget Abu Ramadan

På Erez, den eneste åpne grenseovergangen mellom Israel og Gaza, må vi vente i sju timer.

Til slutt får vi gå gjennom de lange dystre gangene og flere kontrollposter med gitter, stål og betong på alle kanter, og inn i Gazastripen, fire mil lang og en mil bred, verdens tettest befolkede område. Av 1,4 millioner er 900 000 flyktninger fra områder som ble Israel i 1948. Over 80 prosent lever under fattigdomsgrensen. Veien fra Erez til Gaza by er mange steder revet opp, og vi ser en rekke hus jevnet med jorden.

Ikke glemt

Vel framme i Gaza by blir vi tatt hjertelig imot av ordføreren, dr. Madget Abu Ramadan. Han takker inderlig for at vi kommer og viser solidaritet.

HJERTELOG TAKK: Folk i Gaza opplever å bli isolert. Det gir håp å vite at noen bryr seg. Magne Amundsen, med i delegasjonen fra Norge, lover å videreformidle inntrykkene fra besøket.

Foto: Steffen R. Svendsen

– Nesten ingen utlendinger befinner seg i Gaza nå, og deres besøk viser at noen vet om oss og bryr seg. Det er deres viktigste bidrag, slik at vi kan bevare håpet og ikke føle oss glemt og isolert. Å miste håpet er vårt folks verste fiende, sier han.

KUNSTTERAPI: Deltagerne på seminaret i kunst- og uttrykksterapi får i oppgave å male det stedet rundt eller i seg som representerer trygghet og kontroll.

Foto: Anniken Hoel

MED TOLK: Psykolog Steffen Rostock Svendsen leder seminaret med assistanse fra den blinde tolken Dalal, som oversetter til arabisk.

Foto: Anniken Hoel

Ordføreren fortsetter rolig.

– Nattesøvn blir ofte mangelfull på grunn av stadige bombeangrep, og den humanitære situasjonen er katastrofal, vi mangler lønninger, strøm, rent vann og mat.

Så inviterer ordføreren oss til premieutdelingen til en svømmekonkurranse! med deltakere fra Gaza by. Vi sitter ved sjøen, der det er tilsynelatende fredfullt. På overflaten ser det ut til at livet på mange måter går sin vante gang. Det er tydelig at i en presset livssituasjon blir det viktig å opprettholde, så godt som mulig, et normalt liv.

Men lyden av dumpe bombedrønn i det fjerne minner om hvor vi er: Et stort åpent fengsel, som samtidig er hermetisk lukket. Israelerne slipper tydeligvis færrest mulig inn i Gaza.

Trygghet i uroen

I den utslitte Røde Halvmåne-ambulansen sørover fra Gaza by til Khan Younis merker vi intensiteten og uroen i Gaza. Unge palestinske bevæpnede fra lokale familieklaner kontrollerer hovedveien. Idet vi går inn i bygningen til Palestinsk Røde Halvmåne, kommer minnene fra seminaret i fjor, da vi minst fire ganger i timen fikk erfare de voldsomme og angstskapende smellene som dannes når bombeflyene (F-16-fly) bryter lydmuren. Det får vinduer og vegger til å dirre.

Mottakelsen fra de 18 psykologene og sosialarbeiderne som møter oss i Khan Younis, er hjertelig og forventningsfull. De er glade for å se oss igjen og takknemlige for at vi vil besøke dem der de bor og jobber. I tre dager skal vi ha seminar med bruk av kunst- og uttrykksterapeutiske metoder.

Temaet for denne dagen er trygghet og kontroll. Er det mulig å skape et rom og en stund med trygghet og fortrolighet, i visshet om all uroen rundt oss?

PALESTINSK GRAFFITI: «Jeg er ingen terrorist». Den 8 meter høye muren som israelske myndigheter bygger rundt de palestinske selvstyreområdene, stjeler land og vann fra palestinerne, skiller landsbyer fra hverandre og hindrer fremkommeligheten. Et passende sted for politiske protester.

Foto: Christiane Kolberg

Forbausende raskt, etter en guidet avspenningsøvelse med beroligende musikk, kan vi male med pensel stedet rundt eller i oss som representerer trygghet og kontroll. De som ønsker det, forteller om bildet og gir uttrykk for sine følelser. Vi setter oss i en ring. Alle er alvorlige og lytter intenst til hverandres fortellinger. En gråter. Alle har sitt sted de søker i et farefullt liv; ved havet i solnedgangen, under treet i hagen, i mors favn, med venner eller i moskeen.

GRUPPETERAPI: Etter en avspenningsøvelse med beroligende musikk
males dagens tema. De som ønsker det, forteller om bildene og
følelsene sine.

Foto: Christiane Kolberg

Men i praksis er intet sted i Gaza trygt. Noen søker derfor sitt sted i en imaginær verden. Igjen opplever vi at viktige følelser blir delt. De sier at deres behov er nettopp slike samlinger for dem selv som hjelpere, hvor de kan motta og hvile, og få anledning til å gå inn i sitt eget.

OMFAVNES: For denne palestinske psykologen er mors fang stedet som representerer trygghet midt i et farefullt liv.

Foto: Anniken Hoel

Tryggheten som er skapt ved at vi gjentatte ganger har kommet til Khan Younis, betaler seg nå. Våre palestinske kollegaer er fortrolige med oss, til resten av gruppen og til metodene. For en liten stund har vi skapt også et fysisk rom preget av fredfull ro, med en ytre virkelighet rett ved oss som er usikker og uforutsigbar.

Hjelp til hjelpere

Å være i lag med kollegaer som må forholde seg til en helt annen jobb og livsvirkelighet, er sterkt og meningsfylt. Deres utholdenhet og mot gir oss styrke. De lytter megetsigende når vi forteller om våre bilder og følelsesreaksjoner. Det tunge og alvorlige erstattes med dans og lek, som forløser kroppslig spenning og liver opp stemningen. Smilet og latteren sitter løst. Med en ny avspenningsøvelse med musikk avrunder og lukker vi igjen følelser, før møtet med den virkelige verden, utenfor. Denne kvelden slipper vi bombeangrep. Himmelen virker høy, og det er godt å være i Gaza. Men det er snart midnatt. Gaza vil igjen bli mørkelagt. Kun de israelske kanonbåtene i horisonten lyser opp.

Palestinske hjelpere jobber under traumatiske forhold og utsettes for de samme traumatiske opplevelser som dem de skal støtte og hjelpe. Det blir en ekstra belastning, hvor de selv blir hjelpetrengende. De kunstterapeutiske og ekspressive metoder vi bruker, ser ut til å gi større ressurser til å møte traumatiske opplevelser. Hjelperne sier de blir mer komfortable, oppmerksomme og trygge på seg selv, mer avslappet og med større indre sikkerhet. Samtidig som mange viser stor styrke, uttrykkes tristhet og sorg. Mange tegner både frykten og lidelsene fra den nåværende situasjonen, med tanks, blod og bomber, samt drømmene om en idyllisk og vakker fremtid, med trær som blomstrer og båter som seiler fritt på havet. Særlig viktig blir det å lukke igjen for de vanskelige følelsene. Ved vanlige posttraumatiske tilstander er traumet tilbakelagt i virkelighetens verden. Palestinske hjelpere må alltid være forberedt på nye overgrep og traumer.

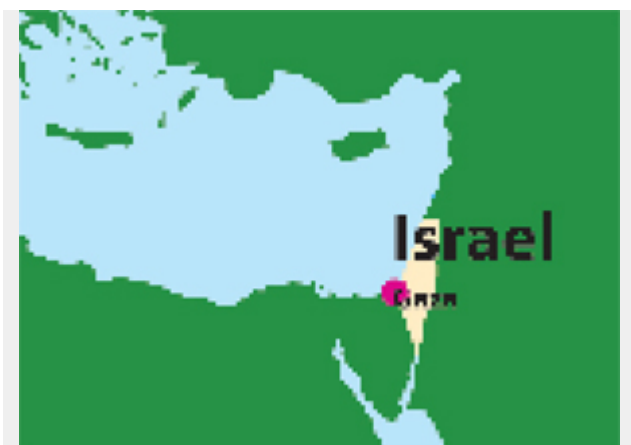
Hvorfor dra til Gaza?

Hvorfor reise til Gaza, et krigsområde, for å holde seminar i kunstterapi? Ofte ankommer vi Gaza med uro, men drar igjen med styrke. Det er spesielle møter med mennesker som utstråler varme, vennlighet og nærvær. Vi får jobbe med kollegaer, som til tross for en ekstremt vanskelig tilværelse utøver sitt arbeid med entusiasme og idealisme. Folk bryr seg om hverandre. De vet de er avhengige av hverandres støtte. En felles skjebne skaper en unik medfølelse og forståelse for andres opplevelser. Vi kan gi og lære bort fra vår erfaringsverden og vise solidaritet. Samtidig lærer vi mye. De har ekspertisen i å overleve, og bærer fremdeles stolthet og verdighet til tross for gjentatte overgrep og ydmykelser. Mange av de mest givende og lærerike opplevelser kommer nettopp fra møtene med mennesker i Palestina og Gaza. Det skaper for oss et ønske om å dra gjentatte ganger, til tross for belastningene det fører med seg å dra til et krigsområde.

Ut av Gaza

Vi har avsluttet vårt seminar og forlater et Gaza som er svært spent, men hvor vår sikkerhet ble tatt meget alvorlig, og hvor vi ble betryggende tatt vare på. På ny venter grenseovergangen Erez. Vi gruer oss til igjen å måtte gjennom ydmykende forhør og kontroller. Etter mye om og men av israelsk militære slipper vi ut av Gaza. I drosjen på veien til Jerusalem letter trykket. Mens vi tenker på våre kollegaer, som må fortsette sine liv og sitt virke, tar F-16-flyene av til nye raid over Gaza. Hva kan vi gjøre, hva kan verden gjøre? Noen må si fra, noen må si stopp! Samtidig kjennes kraften som våre palestinske kollegaer og venner viser i sin tilværelse for å overleve og leve sitt liv i verdighet, som gir løft til oss og vårt liv i fredfulle Tromsø langt unna.

Gazastripen, Palestina

Språk: Arabisk og hebraisk

Areal: 360 km²

Innbyggertall: Ca. 1,4 mill

STØTTE TIL HJELPEARBEIDERE

Psykiater Christiane Kolberg og psykolog Steffen Rostock Svendsen reiste til Gaza i september 2006 for å forebygge traumer hos palestinsk hjelpepersonell. Prosjektet «Utvikling av psykososial støtte til palestinske hjelpearbeidere» ble startet i 2002 av Christiane Kolberg og Venke Aarethun i regi av Palestinakomiteen, etter at palestinsk ambulanspersonell var blitt angrepet og drept. Målet er å utvikle kunnskap og metoder som kan brukes av hjelpere som lever med en vedvarende traumatisk livssituasjon under okkupasjon. Prosjektet drives med midler fra Utenriksdepartementet og er et samarbeid med Palestinsk Røde Halvmåne.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 44, nummer 2, 2007, side 161-164

TEKST:

Steffen Rostock Svendsen